

KOMMENTAAR

Kadri Laas

*Eesti Kaasaegse Kunsti
Arenduskeskuse projektijuht*

**Kadri Laas luges 25.01
uudiskirjas ilmunud [Markus
Toompere](#)
[kommentaari](#) kunstnike ja
galerii võimalikest
töösuhetest ja esitab nüüd
vastulause.**

Mind üllatasid mitmed kirja pandud seisukohad nii hoiakute olemuse kui väljatoodud argumentide eksitavuse tõttu. Püüan siin enda väidet lühidalt avada.

Kimbatusse ajab Toompere kommentaar, et Tartu Kunstnike Maja ei tee lepinguid sellepärast, et kaitsta kunstnikke. Ühelt poolt on see väide absurdne ja kunstnikke alavääristav, teiselt poolt tahaks meelde tuletada, et ka suuline leping on täiesti kehtiv leping. Juriidiliselt võib asjade käiku kirjeldada nii: kunstnik saadab näituseasutusele projektitaotluse (pakkumus), näituseasutus valib projekti välja ja teatab kunstnikule kohast näitusegraafikust (nõustumus). Tulemusena on sõlmitud leping ning nii kunstniku kui näituseasutuse poolne tahe näitust korraldada muudab lepingu ka siduvaks. Probleemid seoses suuliselt sõlmitud lepingutega kerkivad esile peamiselt vaidluse tekkimisel. Suuliste lepinguga võtavad riske nii näituseasutused kui ka kunstnikud, kuivõrd suulise lepingu vormist olenemata võib see kohustada näituseasutust maksma kunstnikule tasu ja samas ka kunstnikule kohustust hüvitada kahju ära jäänud näituse eest. Praktikas peaks õigused ja kohustused läbi rääkima, kirja panema ja allkirjastatud lepingu sahtlisse asetama.

Kindlasti ei ole tööleping ainus viis, mille alusel kunstnikele tasu maksta. Tooksin siinkohal välja praktikas käibel olevad lepinguliigid:

- **Litsentsileping** – Kunstnik saab tasu selle eest, et tema olemasolevat teost kasutatakse näitusel. Sellel juhul makstakse tasu litsentsilepingu (Võlaõigusseadus § 368) ja autorilepingu (Autoriõiguse seadus § 48) alusel. Kunstnik annab loa teost näitusel, kataloogis või muus vormis kasutada ja saab selle eest honorari.
- **Töövõtuleping** – Kunstnik loob uue teose või teostab muu töö töövõtulepingu alusel (Võlaõigusseadus § 635). Töövõtulepinguga kohustub kunstnik (töövõtja) valmistama või muutma asja/teose või saavutama teenuse osutamise muu kokkulepitud tulemuse

(töö), teine isik, näiteks kunstiasutus või näitusekorraldaja (tellija) kohustub aga maksma selle eest tasu.

- **Käsundusleping** – Kui oluliseks on kunstniku kaasamine näituseprotsessi või mõnda muusse kestvasse projekti, siis oleks kõige õigem sõlmida käsundusleping (Võlaõigusseadus § 619). Käsundisuhet iseloomustab kunstniku (käsundisaaja) suurem iseseisvus käsundi täitmisel, teisisõnu ei allu kunstnik projektijuhi, näituse korraldaja vms (käsundiandja) vahetule kontrollile ning tegutseb oma äranägemise järgi. Kui töölepingu puhul teeb inimene tööd tööandja juhtimise ja kontrolli all, siis käsunduslepingu korral peab kunstnik järgima pigem üldisi juhiseid. Kunstnik võib oma ülesandeid täites vabalt valida, kuidas tööd paremini teha.

Sotsiaaltoetusi ei tohiks segi ajada töötasuga. Eesti Kultuuriministeerium avaldas hiljuti oma kodulehel [väga hea ülevaate](#) vabakutseliste sotsiaalsete garantiide võimalusetest. Siinjuures tuleb märkida, et vabakutseline ei pruugi tingimata tähendada töötut. Toompere viitab vabakutselisele loomeisikule ja faktile, et tasu saades kas töölepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel kaotab kunstnik oma vabakutselise staatuse. Siinkohal aga küsiks, et mida vabakutselise seaduslik staatus üldse tegevkunstnikule annab? Loovisikute ja loomeliitude seadus on mõeldud majandusraskuses olevate loovisikute toetamiseks (2014. aastal oli toetust saavaid isikuid kõikide loomevaldkondade peale kokku ainult 64) ja seega ei puuduta antud seadus tippvormis olevaid professionaalseid kunstnikke. Ja kui ka vajadus tekib, siis loometoetust on õigus saada loovisikul, kes ei ole saanud tulu vähemalt loometoetuse taotlemisele eelnenud kuul (Loovisikute ja loomeliitude seadus § 16, lg 2, p 3). Ma tahaksin piiri tõmmata riigi poolt pakutud sotsiaaltoetuste ja isiku poolt tehtud töö tasustamise vahel. Siinkohal räägime me ikkagi viimasest – kunstnik korraldab näituse, loob uue teose, tema teost kasutatakse näitusel jne. Lepingu sõlmimine ja tasu maksmine tehtud töö või pakutud teenuse eest on professionaalse suhte loomulik osa.

Kui minna edasi kunstnike tasude rahalise allika juurde, siis tõesti, enamik kunstinäitustest ja -projektidest on toetatud Kultuurkapitali poolt. Kunstnike tasu peaks olema sisse kirjutatud Kulkale esitatud taotlusesse. Täna on Kulka toetuste puhul avalik saladus, et lõviosa toetustest jõuab otse ehitusmaterjalide poodi. Seega ei oleks halb mõte sõlmida (näiteks Kunstnike Liidu poolt) pikemaajalisi kokkuleppeid ehituspoodidega, mille tulemusena võiks kunstnikele kehtida kindel allahindlusprotsent oma teoste loomiseks vajalike materjalide ostmisel. See omakorda annaks võimaluse kasutada vabanenud rahasummasid kunstnike tasudeks.

Lisaks kunstnikupalga projekti algatamisele tervitan siinkohal Eesti Kunstnike Liidu põhimõtet, et liidu galeriides on kunstnikele näituste tegemine rendivaba ning sellest aastast alustatakse ka kunstnikele näitustetasude maksmisega. Olgu see nii sümboolne kui tahes, asi on põhimõttes.

Kaarin Kivirähk on ühes KKEKi uudiskirjas vihjanud, et kunstnike tasustamise diskussioonis on jää liikuma hakanud, kuid kuni veel samal kunstiväljal tegutsevate isikute ühtseks printsibiiks ei ole kujunenud põhimõte, et kunstnikele tuleb nende töö eest maksta, siis selle eesmärgi suunas on veel palju samme astuda.